

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 8 maja 2024 r.

Pozycja 89

POSTANOWIENIE

z dnia 13 października 2020 r.

Sygn. akt Ts 91/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Bartłomiej Sochański,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej E.K. w sprawie zgodności:

art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755, ze zm.) w zakresie, w jakim „przewiduje zbyt rygorystyczne wymagania dotyczące zwolnienia od kosztów sądowych dla osób fizycznych” z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

- odrzucić wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej;
- odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 2 czerwca 2020 r. (data nadania) E.K. (dalej: skarżąca), reprezentowana przez radcę prawnego ustanowionego pełnomocnikiem z urzędu, wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżąca złożyła do Sądu Okręgowego w W. pozew o ochronę dóbr osobistych i zapłatę przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Najwyższego oraz Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Apelacyjnego. Jednocześnie wniosła o zwolnienie od kosztów sądowych oraz o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Referendarz sądowy w Sądzie Okręgowym w W. postanowieniem z 9 listopada 2019 r. (sygn. akt [...]), utrzymanym w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w W. z 24 stycznia 2019 r. (sygn. akt jw.), oddalił wniosek skarżącej.

Następnie skarżąca wniosła o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej i o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi kasacyjnej, które zostały oddalone postanowieniem referendarza sądowego w Sądzie Okręgowym w W. z 22 maja 2019 r. (sygn. akt jw.). Składając skargę na to postanowienie, skarżąca wystąpiła o przyznanie profesjonalnej pomocy prawnej z urzędu w celu sporządzenia i uzupełnienia „uzasadnienia/zażalenia”. Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z 17 lipca 2019 r. (sygn. akt jw.) oddalił wniosek skarżącej,

a następnie Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z 23 października 2019 r. (sygn. akt [...]) oddalił zażalenie skarżącej na powyższe postanowienie.

W odpowiedzi na wezwanie z 11 grudnia 2019 r. do uiszczenia opłaty od pozwu w sprawie zarejestrowanej w Sądzie Okręgowym w W. pod sygn. akt [...] skarżąca wystąpiła o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej. Wyjaśniła, że nie posiada środków pozwalających na uiszczenie opłaty bez uszczerbku dla utrzymania siebie i rodziny. Postanowieniem z 5 marca 2020 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w W. ustanowił dla skarżącej pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej.

Zarządzeniem z 18 czerwca 2020 r. Prezes Trybunału Konstytucyjnego wezwał skarżącą do usunięcia, w terminie 7 dni od doręczenia zarządzenia, braków formalnych skargi konstytucyjnej przez udokumentowanie daty doręczenia orzeczenia wskazanego jako ostateczne, podanie i udokumentowanie daty: złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu i doręczenia pełnomocnikowi rozstrzygnięcia właściwego organu o wyznaczeniu go pełnomocnikiem skarżącej, a także poinformowanie, czy został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

W piśmie z 1 lipca 2020 r. (data nadania) skarżąca ustosunkowała się do powyższego wezwania.

Zdaniem skarżącej art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755, ze zm.) narusza art. 45 ust. 1 Konstytucji w zakresie, w jakim przewiduje zbyt rygorystyczne wymagania dotyczące zwolnienia od kosztów sądowych dla osób fizycznych. Jak twierdzi, przepis ten nie pozwala na realizację podstawowego prawa do sądu, przez co rozumie się odpowiednie i sprawiedliwe ukształtowanie procedury. W ocenie skarżącej generalna zasada odpłatności wymiaru sprawiedliwości nie jest sprzeczna z postulatem rzetelności postępowania, ale kwestia opłat, sposobu ich uiszczenia, a także zasad zwolnień od kosztów sądowych ma wpływ na dostępność drogi sądowej dla obywateli.

Jako orzeczenie ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji skarżąca wskazała postanowienie Sądu Okręgowego w W. z 24 stycznia 2019 r. (sygn. akt [...]). W ocenie skarżącej sąd błędnie oszacował wartość jej majątku, „uznając, że skarżąca jest w stanie jednorazowo wyłączyć obiektywnie wysoką kwotę ponad 19 000 zł na opłatę od pozwu, nie dokonując chociażby zwolnienia skarżącej od opłaty od pozwu w części, co być może pozwoliłoby jej na poniesienie tego kosztu i skuteczne dochodzenie swoich praw” (s. 11 skargi).

W skardze konstytucyjnej skarżąca, na podstawie art. 169 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w związku z art. 36 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), zwróciła się o przywrócenie terminu do jej wniesienia. W uzasadnieniu wskazała, że postanowieniem z 5 marca 2020 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w W. ustanowił dla niej pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej nie określając, w związku z jakim prawomocnym (ostatecznym) orzeczeniem ma być ona złożona. Pełnomocnik skarżącej wyjaśnił, że zawiadomienie o wyznaczeniu go pełnomocnikiem z urzędu odebrał 30 marca 2020 r. Jednocześnie stwierdził, że „zamrożenie” pracy sądów, spowodowane obowiązującym od 19 marca 2020 r. stanem epidemii spowodowało, że nie był w stanie podjąć żadnych działań w sprawie, ponieważ w zawiadomieniu nie został podany ani adres skarżącej, ani żadne inne dane kontaktowe. Skontaktowanie się pełnomocnika ze skarżącą stało się możliwe dopiero 21 maja 2020 r. – po rozpoznaniu przez Sąd Okręgowy w W. wniosku o wgląd do akt sprawy na Portalu Sądów Apelacji Warszawskiej, gdzie znajdował się adres skarżącej. Po dokonaniu 26 maja 2020 r. przeglądu akt o sygn. [...] pełnomocnik ustalił, jakie orzeczenia zostały wydane w sprawie skarżącej i w związku z którymi z nich może zostać wywiedziona skarga konstytucyjna. Stwierdził wówczas, że doszło do uchybienia terminu do złożenia skargi konstytucyjnej

w związku z ostatecznym rozstrzygnięciem, jakim było postanowienie Sądu Okręgowego w W. z 24 stycznia 2019 r. (sygn. akt [...]). Podał, że skargę wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do jej złożenia wniósł w terminie 7 dni od powzięcia informacji o uchybieniu.

W skardze wniesiono ponadto o wydanie postanowienia tymczasowego wstrzymującego wykonanie postanowienia Sądu Okręgowego w W. z 24 stycznia 2019 r. (sygn. akt [...]), jako prowadzącego do wezwania skarżącej do uiszczenia opłaty od pozwu, czego nie jest ona w stanie uczynić, a co w konsekwencji prowadzić będzie do zwrotu pozwu. Podkreślono, że zwrot pozwu w niniejszej sprawie może mieć nieodwracalne skutki, w szczególności w zakresie ewentualnego przedawnienia roszczenia skarżącej.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony wolności lub praw. Musi ona spełniać przesłanki dopuszczalności jej merytorycznego rozpoznania, które zostały uregulowane w art. 79 ust. 1 Konstytucji i doprecyzowane w ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK). Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji skarga konstytucyjna jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy spełnione są łącznie następujące przesłanki. Po pierwsze, zaskarżony przepis jest podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego przez sąd lub organ administracji publicznej w indywidualnej sprawie skarżącego. Po drugie, skarżący uprawdopodobni naruszenie swoich konstytucyjnych wolności lub praw wskazanych w skardze. Po trzecie, źródłem naruszenia jest normatywna treść kwestionowanych przepisów, a sposób naruszenia został określony przez samego skarżącego w uzasadnieniu wnoszonej skargi. W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu trzech miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Gdy skarga konstytucyjna nie spełnia warunków formalnych, a także gdy jest oczywiście bezzasadna lub gdy jej braki nie zostały usunięte w określonym terminie, Trybunał Konstytucyjny wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu. Wstępne rozpoznanie służy bowiem wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia.

2. Trybunał stwierdza, że złożona skarga nie spełnia warunków formalnych, co uniemożliwia nadanie jej dalszego biegu.

2.1. Skarżąca nie dochowała trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej, o którym mowa w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK.

Postanowienie z 24 stycznia 2019 r. (sygn. akt [...]) Sądu Okręgowego w W., wskazane przez skarżącą jako orzeczenie ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, zostało jej doręczone 14 lutego 2019 r. Bieg terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej w rozpatrywanej sprawie rozpoczął się więc 15 lutego 2019 r. i upłynął 15 maja 2019 r. Trybunał stwierdza, że zarówno wystąpienie przez skarżącą z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia skargi konstytucyjnej (styczeń 2020 r.), jak i wniesienie skargi (2 czerwca 2020 r.), nastąpiło już po upływie ww. terminu. Ostatnia ze wskazanych okoliczności stanowi samodzielną podstawę odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2.2. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Trybunału trzymiesięczny termin do wniesienia skargi konstytucyjnej jest terminem materialnoprawnym, niepodlegającym przy-

wróceniu (zob. m.in. postanowienia TK z 4 kwietnia 2014 r. i 25 czerwca 2014 r., sygn. Ts 5/14, OTK ZU nr 3/B/2014, poz. 245 i 246). W razie jego upływu uprawnienie skarżącego do wniesienia skargi konstytucyjnej wygasa. Z tego względu złożony przez skarżącą wniosek o przywrócenie terminu nie może wywołać oczekiwanego przez nią skutku.

Co prawda na podstawie art. 36 u.o.t.p.TK, w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie, do postępowania przed Trybunałem stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.; dalej: k.p.c.), jednakże odpowiednie stosowanie przepisów oznacza, że niektóre z tych unormowań w ogóle nie znajdują zastosowania – bądź z uwagi na odmienną regulację danego zagadnienia w u.o.t.p.TK, bądź z powodu ich nieadekwatności w tym postępowaniu. Z uwagi na materialnoprawny charakter terminu do złożenia skargi konstytucyjnej nie mają więc zastosowania przepisy k.p.c. o przywracaniu terminów (art. 168-172 k.p.c.). Z tego powodu Trybunał Konstytucyjny odrzucił wniosek skarżącej o przywrócenie terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej.

2.3. Jednocześnie Trybunał stwierdza, że z zawartej w uzasadnieniu skargi argumentacji wynika, że zarzuty naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji dotyczą nie tyle treści art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755, ze zm.), co jego zastosowania w sprawie skarżącej. Skarżąca nie kwestionuje generalnej zasady odpłatności postępowania sądowego. Uznaje zaś, że sądy błędnie oszacowały wartość jej majątku i niesłusznie oddaliły w całości złożony przez nią wniosek o zwolnienie od ponoszenia kosztów sądowych. Doprowadziło to – jak twierdzi skarżąca – do pozbawienia jej możliwości dochodzenia praw majątkowych i niemajątkowych na drodze sądowej.

Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą Trybunału Konstytucyjnego ocena wykładni i stosowania prawa przez sądy, co do zasady, nie leży w jego kognicji i nie może stanowić przedmiotu postępowania przed Trybunałem. W zakresie jego właściwości mieszczą się zarzuty skierowane przeciwko wykładni zaskarżonych przepisów tylko wówczas, gdy wykładnia ta jest jednolita i utrwalona w rozstrzygnięciach organów stosujących prawo, a jednocześnie nie jest kwestionowana przez przedstawicieli doktryny.

3. W związku z wystąpieniem podstaw odmowy nadania skardze dalszego biegu omówionych powyżej, złożony przez skarżącą wniosek o wstrzymanie wykonania postanowienia Sądu Okręgowego w W. z 24 stycznia 2019 r. (sygn. akt [...]) należało pozostawić bez rozpoznania.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.